Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

KOREYS TILIDA O‘ZLASHMA SO‘ZLARNING O‘RGANILISHI

https://doi.org/10.5281/zenodo.24296942

Xolmatova Shahnoza
Magistratura 1-bosqich lingvistika
Ilmiy rahbar: oliy maktab boshlig‘i PhD, **Yeon Sangheum**
Toshkent davlat Sharqshunoslik universiteti
O‘zbekiston Respublikasi
(shahnozaxolmatova393@gmail.com)

Annotatsiya: *Mazkur maqolada koreys tilidagi o‘zlashma so‘zlarning, xususan, zamonaviy davrda tilga kirib kelayotgan o‘zlashtirmalar (tashqi ta’sir va globalizatsiya natijasida shakllanayotgan leksik qatlamlar)ning lingvistik xususiyatlari va ularning ilmiy-nazariy jihatdan o‘rganilish bosqichlari yoritilgan. Tadqiqotda koreys tilining fonetik, morfologik va semantik qonuniyatlariga ko‘ra o‘zlashma so‘zlarning moslashish jarayoni (akkomodatsiya va adaptatsiya) tahlil qilingan. Shuningdek, xito-koreys so‘zlari (xancha) hamda g‘arb tillaridan (asosan ingliz tilidan) kirib kelgan so‘zlarning (konglish) koreys leksikasidagi o‘rni, ularning til taraqqiyotidagi ahamiyati va o‘zbek tilshunosligidagi qiyosiy jihatlari ko‘rib chiqilgan. Maqola tilshunoslar, tarjimonlar, talabalar hamda koreys tilini o‘rganuvchilar uchun mo‘ljallangan.*

Kalit so’zlar: *Koreys tili, o‘zlashma so‘zlar, leksikologiya, xancha (sino-koreys), konglish, fonetik adaptatsiya, globalizatsiya, tilshunoslik.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются лингвистические особенности и теоретические этапы исследования заимствований в корейском языке, сформировавшихся под влиянием глобализации и современных межкультурных контактов. В исследовании анализируются процессы фонетической, морфологической и семантической адаптации заимствованных слов в соответствии с лексическими закономерностями корейского языка. Кроме того, изучена роль сино-корейских слов (ханча) и заимствований из западных языков (в частности, английского — «конглиш») в корейской лексике, их значение в развитии языка и сопоставительные аспекты. Статья предназначена для лингвистов, переводчиков, студентов и всех, кто изучает корейский язык.*

Ключевые слова: *корейский язык, заимствованные слова, лексикология, ханча (сино-корейские слова), конглиш, фонетическая адаптация, глобализация, лингвистика.*

Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

Abstract: *This article explores the study of loanwords in the Korean language, highlighting the linguistic characteristics and theoretical stages of research regarding lexical borrowings influenced by globalization and modern intercultural contacts. The paper analyzes the phonetic, morphological, and semantic adaptation processes of loanwords in accordance with Korean language rules. Furthermore, it examines the role of Sino-Korean words (Hanja) and borrowings from Western languages (primarily English, often referred to as Konglish) in the modern Korean lexicon, their significance in language development, and their comparative aspects. This article is intended for linguists, translators, students, and learners of the Korean language.*

Keywords: *Korean language, loanwords, lexicography, Hanja (Sino-Korean), Konglish, phonetic adaptation, globalization, linguistics.*

KIRISH

Zamonaviy tilshunoslikda tillarning o‘zaro ta’siri va leksik qatlamlarning boyishi eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Har qanday til tashqi madaniy va ijtimoiy-iqtisodiy aloqalar natijasida o‘zga tillardan leksik birliklarni qabul qiladi va ularni o‘zining ichki grammatik fonetik qonuniyatlariga moslashtiradi. Koreys tili ham o‘zining uzoq va murakkab rivojlanish tarixi davomida turli leksik qatlamlarni, xususan, xito-koreys (sino-koreys) so‘zlari hamda g‘arb tillaridan kirib kelgan o‘zlashmalarni faol o‘zlashtirgan. Koreys tili leksikasining katta qismini xitoy iyerogliflariga (xancha) asoslangan **sino-koreys so‘zlari (한자어)** tashkil etadi. Ilmiy manbalarga ko‘ra, koreys tili lug‘at tarkibining 60 foizdan ortig‘ini sino-koreys birliklari tashkil qiladi[15].

XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab esa globalizatsiya jarayonlari va AQSh bilan madaniy-iqtisodiy aloqalarning keskin oshishi natijasida g‘arb tillari, xususan, ingliz tilidan o‘zlashgan so‘zlar (외래어-*oerae-eo*) va ularning koreyscha gibrid shakllari (*Konglish*) koreys tilida jadal ko‘paya boshladi. Ingliz tilidan kirib kelgan so‘zlarning koreys tilining fonetik strukturasi (bo‘g‘in tuzilishi, unli va undoshlar moslashuvi) bo‘yicha o‘zgarishga uchrashi va adaptatsiya jarayoni zamonaviy koreys tilshunosligining markaziy tadqiqot yo‘nalishlaridan biridir[16].

O‘zlashma so‘zlarning normativ imlosi va ularning ta'lim tizimidagi o‘rnini tartibga solish maqsadida Koreya Respublikasi Milliy Koreys Tili Instituti (국립국어원) tomonidan "O‘zlashma so‘zlar imlo qoidalari" (*외래어 표기법*) ishlab chiqilgan bo‘lib, bu qoidalar

[15]국립국어원. 표준국어대사전. – 서울: 국립국어원, 1999. – 7312 p. – P. 142–145.

[16] Soho, Cho. A Study on the Phonological Adaptation of English Loanwords in Korean // Journal of East Asian Linguistics. – 2014. – Vol. 23, No. 2. – P. 115–138.

Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

o‘zlashmalarning standartlashuvini ta'minlaydi[17].

O‘zbek tilshunosligida va sharqshunoslik maktablarida koreys tili leksikologiyasini va o‘zlashma so‘zlarning moslashuv xususiyatlarini qiyosiy-tipologik jihatdan o‘rganish koreys tilini chet tili sifatida o‘qitish hamda ilmiy tarjimashunoslikni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism: Koreys tili leksik qatlami kelib chiqishiga ko‘ra uchta asosiy guruhga bo‘linadi: tub koreys so‘zlari (*고유어*), sino-koreys so‘zlari (*한자어*) va g‘arb tillaridan kirib kelgan o‘zlashmalar (*외래어*). Ularning orasida sino-koreys so‘zlari va zamonaviy g‘arbiy o‘zlashmalar tilning leksik boyishida yetakchi o‘rin tutadi. Xitoy iyerogliflariga asoslangan sino-koreys birliklari asrlar davomida koreys tilining ilmiy, siyosiy, ma’muriy va madaniy sohalarida asosiy terminologik baza bo‘lib xizmat qilgan. Zamonaviy akademik manbalarda sino-koreys so‘zlari lug‘at tarkibining 60% dan ortig‘ini tashkil etishi va ularning ko‘pchiligi tilda tub so‘zlar darajasida o‘zlashib ketgani ta’kidlanadi[18].

XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab esa ingliz tilining global roli oshishi natijasida koreys tiliga g‘arbiy o‘zlashmalarning oqimi keskin ko‘paydi. Zamonaviy koreys tilida qo‘llanilayotgan *oerae-eo* (외래어) qatlamining 80% dan ortig‘i bevosita ingliz tilidan va qisman nemis, fransuz hamda yapon tillari orqali kirib kelgan[19].

O‘zga tildan kirib kelgan so‘z koreys tilining bo‘g‘in tuzilishi (*syllable structure*) va unli-undoshlar tizimiga majburiy ravishda moslashadi. Koreys tilida bo‘g‘in oxirida undoshlar to‘planib kelishiga (consonant cluster) yo‘l qo‘yilmasligi sababli, inglizcha so‘zlardagi undoshlar ketma-ketligi oralig‘iga va so‘z oxiriga yordamchi **"으" [i]** yoki **"이" [i]** unlilari qo‘shiladi. Masalan: *strike* *스트라이크* [seuteuraikeu]. Bundan tashqari, koreys tilida portlovchi va jarangli undoshlar (b, d, g, v, f) tizimi ingliz tilidan farq qilgani bois, inglizcha /f /va /v/ tovushlari koreys tilidagi /p/ (ㅍ) yoki /b/ (ㅂ) tonlariga almashtiriladi. Masalan (*family* *패밀리*, *video* *디오*)[20].

O‘zlashma so‘zlar nafaqat fonetik, balki semantik jihatdan ham o‘zgarishga uchraydi. Koreys jamiyatida o‘zlashtirilgan so‘zlarning bir qismi asl inglizcha ma’nosidan uzoqlashib, yangi ma’no va strukturaviy shakl kasb etadi. Bu

[17]이찬규. 한국어 외래어 표기법과 어휘 교육 연구. – 서울: 태학사, 2018. – 285 p. – P. 45–52.
[18]김재욱. 한국어 어휘 교육론. – 서울: 하우, 2013. – 320 p. – P. 88–92.
[19]국립국어원. 외래어 사용 실태 조사 보고서. – 서울: 국립국어원, 2020. – 194 p. – P. 34–41.
[20] Soho, Cho. A Study on the Phonological Adaptation of English Loanwords in Korean // Journal of East Asian Linguistics. – 2014. – Vol. 23, No. 2. – P. 115–138. – P. 120–125.

Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

hodisa tilshunoslikda gibrid o‘zlashmalar yoki **"Konglish" (Korean + English)** deb ataladi masalan: *skinship* – jismoniy yaqinlik, quchoqlashish, *cunning* – imtihonda ko‘chirish, *handphone* – uyali telefon. Koreys tilshunosligida bunday gibrid birliklarning paydo bo‘lishi va ularning imlo hamda leksikografiyadagi me’yorlarini me’yorlashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ularni to‘g‘ri me’yorga solish va ta’lim metodikasiga tatbiq etish lingvistik metodikaning eng muhim vazifalaridan biridir[21].

Koreya Respublikasida o‘zlashma so‘zlarning tartibsiz qo‘llanishining oldini olish uchun Milliy Koreys Tili Instituti tomonidan **"O‘zlashma so‘zlar imlo qoidasi" (외래어 표기법)** yaratilgan. U 1986-yilda tasdiqlangan bo‘lib, 5 ta asosiy tamoyil va chet tillarining tovushlarini Hangul alifbosida to‘g‘ri aks ettirish qoidalarini o‘z ichiga oladi. Ushbu qoidalarning to‘g‘ri qo‘llanilishi, ayniqsa, koreys tilini ikkinchi til sifatida o‘rganayotgan xorijiy talabalarda fonetik va imlo xatolarining (맞춤법, 외래어 표기 오류) oldini olishda muhim nazariy baza vazifasini o‘taydi[22].

Xulosa: Mazkur ilmiy tadqiqot natijalariga ko‘ra, koreys tilidagi o‘zlashma so‘zlarning shakllanishi, ularning tarkibiy qatlamlari hamda til tizimiga moslashuvi zamonaviy tilshunoslikning muhim va dinamik yo‘nalishlaridan biri ekanligi aniqlandi. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, koreys leksikasi asosan qadimgi sino-koreys so‘zlari (*한자어*) hamda globallashuv davrida kirib kelgan g‘arbiy tillardagi o‘zlashmalar (*외래어*) evaziga boyib bormoqda[23].

O‘zlashma so‘zlarning koreys tilining fonetik tuzilishiga moslashish jarayoni o‘ziga xos qonuniyatlarga ega bo‘lib, xususan, undoshlar klasterlarini bartaraf etish maqsadida yordamchi unlilarni qo‘shish hamda maxsus fonologik almashtirishlar (*akkomodatsiya va adaptatsiya*) amalga oshirilishi ilmiy jihatdan asoslandi. Shuningdek, tilning ichki ehtiyojlari va madaniy xususiyatlari ta'sirida paydo bo‘ladigan gibrid shakllar – **"Konglish"** hodisasi tilning leksik tizimini boyitish bilan birga, uni me'yorga solish va ilmiy tartibga keltirish zaruriyatini yuzaga chiqaradi[24].

Koreya Respublikasi Milliy Koreys Tili Instituti tomonidan ishlab chiqilgan **"O‘zlashma so‘zlar imlo qoidalari" (*외래어 표기법*)** o‘zlashmalarni standartlashtirishda va ularni o‘quv jarayoniga tatbiq etishda asosiy mezon bo‘lib xizmat qiladi. Xorijiy til sifatida koreys tilini o‘rganuvchilarda uchraydigan fonetik va imlo xatolarining oldini olishda

[21]이찬규. 한국어 외래어 표기법과 어휘 교육 연구. – 서울: 태학사, 2018. – 285 p. – P. 102–111.
[22]장성은. 외국인을 위한 한국어 어휘 교육론. – 서울: 박이정, 2019. – 240 p. – P. 65–73.
[23]국립국어원. 외래어 사용 실태 조사 보고서. – 서울: 국립국어원, 2020. – 194 p. – P. 180–185.
[24]이찬규. 한국어 외래어 표기법과 어휘 교육 연구. – 서울: 태학사, 2018. – 285 p. – P. 250–262.

Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

ushbu qoidalarni chuqur o‘rganish va qiyosiy metodik yondashuvlarni qo‘llash muhim amaliy ahamiyat kasb etadi[25].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI:

1. 국립국어원. 표준국어대사전. – 서울: 국립국어원, 1999. – 7312 p. – P. 142–145.

2. Soho, Cho. A Study on the Phonological Adaptation of English Loanwords in Korean // Journal of East Asian Linguistics. – 2014. – Vol. 23, No. 2. – P. 115–138.

3. 이찬규. 한국어 외래어 표기법과 어휘 교육 연구. – 서울: 태학사, 2018. – 285 p. – P. 45–52.

4. 김재욱. 한국어 어휘 교육론. – 서울: 하우, 2013. – 320 p. – P. 88–92.

5. 국립국어원. 외래어 사용 실태 조사 보고서. – 서울: 국립국어원, 2020. – 194 p. – P. 34–41.

6. Soho, Cho. A Study on the Phonological Adaptation of English Loanwords in Korean // Journal of East Asian Linguistics. – 2014. – Vol. 23, No. 2. – P. 115–138. – P. 120–125.

7. 이찬규. 한국어 외래어 표기법과 어휘 교육 연구. – 서울: 태학사, 2018. – 285 p. – P. 102–111.

8. 장성은. 외국인을 위한 한국어 어휘 교육론. – 서울: 박이정, 2019. – 240 p. – P. 65–73.

9. 국립국어원. 외래어 사용 실태 조사 보고서. – 서울: 국립국어원, 2020. – 194 p. – P. 180–185.

10. 이찬규. 한국어 외래어 표기법과 어휘 교육 연구. – 서울: 태학사, 2018. – 285 p. – P. 250–262.

11. 장성은. 외국인을 위한 한국어 어휘 교육론. – 서울: 박이정, 2019. – 240 p. – P. 220–228.

[25]장성은. 외국인을 위한 한국어 어휘 교육론. – 서울: 박이정, 2019. – 240 p. – P. 220–228.